

Задує свіжий вітор до Русиньской оброды?

17. мая 2014 у великій засідалні Міського уряду в Міджілабірцях ся одбыв 12. сейм Русиньской оброды на Словеньску (РОС). Делегаты на нїм зволили новий Координачний і Выконный выбор РОС, але і нового председу. Став ся ним **Інж. Мілан МНЯГОНЧАК** з Гуменного. По першыраз на челі РОС так буде чоловік, який професіонално нігда не був звязаний зо сферов культуры. Родак з Нижній Ядловы (окр. Свідник) є ставебным інжніром і 25 років на функції генералного директора успішно веде ставебну фірму Хемкостав ГСВ Гуменне, а. с. В послідніх роках ся ангажує в культурнім і політичнім животі Русинів, в сучасности як председа Містной організації РОС в Гуменнім і як председа політичної партії *Наш край*.

У звязи з єго зволінєм до чела першой пореволючн-ной русиньской організації на Словеньску, Міланови Мнягончакови сьме поставили штири вопросы, на які нам охотно одповів.

1. Пане Мнягончак, в русиньскім русі ся активізує не так довго, хоць русиньску культуру, пресу і проєкты в русиньскім регіоні фінанчно підпорують довгы роки. Як оцінюєте місце РОС у русиньскім русі за послідні роки єй діяльства?

– Діяльство РОС єм слідовав довго, а то ці через людей, які ся в ній ангажовали і ангажують, через пресу, або і через дакотры проєкты ці акції, котры єм підпоровав. Тота організація на Словеньску наісто має своє історичне місце, сповнила конкретну історичну місію про Русинів і як така є в нашім народностнім животі потрібна і днесь. Але позераючі на послідні роки єй работы, видить ся мі, же і она сама мусить перейти процесом возроджіння, кідь іщі має амбіцію возроджовати других. З минулых успіхів або, ліпше повіджено, з успіхів першых ведучих представителів той організації донеконечна жыти не мож, а переберати ногами на єднім місці – за штатны піяззі – з того все є ефект лем про пару людей на челі організації. Думаєм, же так то было в послідніх роках работы РОС. Я пересвідченый, же фолклорны акції, так як ані акції другорядного характеру, бы не мали быти основов работы возродительской організації, яков РОС є. Русины співали і танцєвали і за тоталіты, а будуть так робити далє – ай без РОС. Зато в данім моменті пріоріту діяльства організації віджу в сформулованю нового програму, котрый бы контінуално розвивав досягнуты основны цілі РОС по році 1989 – главно у сфері школьства, культуры в шыршій

(Продовжіння на 2. стор.)

Др. Іван Бандуріч – 80

Наш юбілант із Бардеєва (нар. 7. 6. 1934 у Стриговцю, окрес Снина) є чоловіком, котрый стояв при початках русиньского возродного процесу на Словеньску по році 1989 і котрый у тім русі є активный до днешніх днів. Доволиме сі повісти, же на Словеньску ся, може, не найде чоловік, котрый бы в одношіню до новодобого русиньского возроджіння і з ним звязаныма акціями, не знав єго мєно. Він був закладателєм Русиньской оброды – Регіонального клубу в Бардеєві, довгорічным членом Координачного выбору Русиньской оброды на Словеньску і членом Рады влады СР про народностны меншыны і етнічны ґрупы за Русинів.

Почас свого продуктивного віку І. Бандуріч перешов рядом функцій у сфері культуры, охрани культурных памяток і сполоченьско-політичного живота. Наприклад, був закладателєм Окресной памятковой справы в Бардеєві і довгорічным єй директором (1971 – 1992). Хоць в послідніх роках ся займає главно русиньсков проблематіков, на свою бывшу професію (котру робив веце як 20 років), не забыв і все высловлює свої погляды на тему обновлєваня памяток в окресі Бардеєв, а кідь ся му дашто не любить, не ганьбить ся отворено написати і фундовано аргументовати. Читателі русиньской періодічної пресы го барз добрі знають як активного і критічного дописователя, котрый вказав на многы хыбы і предложыв пропозиції на їх рїшаня. -лр-

(Скорочене. Шыршу статью о нашім юбілантови принесеме у 3. чіслі часопису Русин. Юбілантови ґратулуєме к єго округломы юбілею і жєлаєме му вшытко найліпше, міцне здравя і много хосенной работы на благо Русинів і культуры. На многая і благая літа!)

Доц. ПгДр. Анна Плішкова, ПгД. – 50

Родачка з Пыхонь, окр. Снина, народила ся 27. юна 1964. В Пыхнях выходила першых пять клас основной школы, далє ся вчїла в Снині, де закінчила середнєшкольскы штудії на сниньскій ґімназіі. В роках 1982 – 1987 штудовала на Філософійній факулті Універзіты Павла Йозефа Шафаріка в Пряшові учительску комбінацію український язык і література – словацький язык і література. По універзітних штудіях в роках 1987 – 1991 робила як редакторка українськоязычного тыжденника *Нове життя*, в роках 1991 – 1998 як редакторка русиньскоязычных періодік – часопису *Русин* і в тім часі тыжденника *Народны новинкы*. Од року 1998 є високошкольсков учительков русиньского языка

на Пряшівській універзіті. В році 2006 на Славістичнім інштїтуті Яна Станіслава Словацькой академіі наук в Братіславі обгаїла під веджінєм визначного славїста проф. ПгДр. Яна Дорулі, др. н., докторську дїзертацію на тему *Списовный язык карпатських Русинів: проблемы становлїня, кодїфікації, акцептації і сфер функціонованя*. В році 2010 габілітовала ся на Універзіті Яна Амоса Коменьского в Братіславі (габілітачна работа *Language and National Identity: Rusyns South of Carpathians. East European Monographs*. New York: Columbia University Press, 2009. 230 с.) і здобыла в одборі Славянскы языки і літературы научно-педагогїчний титул „доцент“ про русиньскый язык. Наслїдно на Пряшівській універзіті ся стала одборным ґарантом бакаларьского і магістерьского штудійного програму русиньскый язык і література і сполуґарантом докторьского штудійного програму славїстика – русиньскый язык і література. В домашніх і заграничних видавательствах опубліковала три научны моноґрафії, понад 100 научных і одборных работ, з того 13 учебників про основны, середні і высокы школы. На свої публікації зазначїла 130 домашніх і 35 заграничных цїтацій, з того понад 20 евідованых в найбївшых світовых цїтачных датабазах рецензованой літературы *Web of Science*, *Scopus* і других. Од року 2008 є директорков Інштїтуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты.

Анна Плішкова за свою научно-педагогїчну роботу была оцінена Памятнов плакетов ректора Пряшівской універзіты (2012) і Преміов Антонія Годинкы за розвой русиньского языка і культуры Общества Антонія Годинкы в Будапешті (2014).

Щїро ґратулуєме!

-лр-

(Шырша статья о юбілантці буде опублікована в 3. чіслі часопису Русин.)

Задзе свіжий вітор до Русиньской оброды?

(Продовження із 1. стор.)

розумію слова, языка, масмедій, едічної продукції, то значить у сферах, які ся з об'єктивних причін в русиньскім контексті не розвивали за тоталіти, а, нажал, по 20 роках діяльства РОС і в її програмі зістали боком. Програм і концепція роботи організації суть в сучасности першорядыма задачами про нове веджіня РОС.

2. Які суть Ваши пріоріты як председы РОС? Што хочете зробити, респ. змінити в діяльстві організації в близкім часі і в будучности?

– Моєв главнов пріорітов буде русиньске школство і з тым споены акції, які бы мали послужыти як мотивація про Русинів і їх діти зачати ся учіти русиньскый язык. Русиньского школства на Словеньску фактічно нїт, маеме дві русиньскы основны школы – в Чабинах і Баєрївцях, інде ся русиньскый язык учіть лем як неповинный предмет або формов кружків. Зато ся буду намагати росшырити сїть школ із русиньскым языком навчаня. Од революції 1989 сьме у сфері воскресїня русиньского школства, котре перед войнов было добрі розвинуте, зробили мінімум. Думам, же треба неперестанно діскутовати з Міністерством школства, науки, баданя і шпорту СР і дожадовати ся сістемового рішаня проблеми русиньского народностного школства. Вгоднов алтернативов може бы было створїня можности выбирати собі навчаня русиньского языка як другого чуджого языка попри англїцкым языку, чім бы підросла кількость школярів, які ся у нас учать русиньскый язык і на словацкых школах, главно в реґіоні, де жыють Русины.

Далшым проблемом, котрый таксамо довше слїдую, і котрый ся підписує під асімілаціов Русинів, є заводжованя словацкого языка до літурґії і пасторації церквей выходного обряду. На Словеньску абсентує выхова і формованя богословців в народнім русиньскім дусі, то значить потенціалных священиків про церквы выходного обряду, які суть домінантныма в русиньскім реґіоні.

У звязі з тым, што уж ем повів, хотїв бы-м змінити і філозофію приступу к розділваню штатной дотації на русиньску культуру, під котров не можемо узко розуміти лем організованя фестивалів ці акцій заміряных на фолклор. А кідь їх уж організувати, то мусиме роздумувати стратегічно – де і чом? Таку біланцію, ці акції РОС приносять желаний ефект про розвой народной свідомости Русинів, наїсто треба зробити, жебы сьме ся могли посунути дале допереду в нашій возродній роботі і фінанції насмеровати до пріорітних областей нашого жывота, котры ем уж спомянув.

В тім контексті за визначный момент поважю захованя і выдаваня на высшій уровні – што до обсягу і языковой культуры – періодічної преси, книжок (белетрія, научна література, література про діти і молодеж і под.) і русиньскых учебників.

3. На Словеньску в сучасности є зареґістрованых коло 40 русиньскых організацій, які міджі собов слабо, або нияк не комунікують. Найвызначнішов ініціативов на їх зближіня є створїня діскузної платформи – подля прикладу Мадярів – Округлого стола Русинів Словеньска (ОСРС), в якій од зачатку берете участь і Вы. Як знаме, в Округлім столі не беруть участь вшыткы русиньскы організації, докінця ани РОС. Будете ініціувати зміну одношіня РОС к ОСРС?

– Самособов, РОС 24. мая 2014 вступить у Свіднику до ОСРС (позн. ред.: Уж ся так стало, інтервю было записане перед 24. маєм 2014), котра має амбіцію запоїти русиньскы організації до діскузії о проблемах русиньской народностной меншыны на Словеньску і так ініціувати їх участь на кристалізації і наслідній реалізації єднотного програму русиньского руху. Проблемы, які ся обговорюють на засіданях ОСРС, ся дотуляють каждого з нас, зато идеалне бы было, якбы на них было чути голос репрезентантів каждой русиньской організації. Спомяну лем дакотры, в процесі рішаня котрых і позиція РОС, як найбівшой русиньской організації, наїсто буде мати свою вагу: зліквідованя неправоплатного етноніму „Русин-Українець“ і назвы української організації „Союз Русинів-Українців СР“; зміна назвы Музея української культуры у Свіднику на Музей русиньской культуры, який бы ся став філіалков пряшівского Музею русиньской культуры; згода на кандідатах до одборной комісії про русиньску народностну меншыну при Уряді влады СР, які будуть акцентувати об'єктивний ключ на діліня штатной дотації – в згоді із становленыма пріорітами Русинів, а не суб'єктивно, і т. д.

4. Яка є Ваша позиція к Світовому конгресу Русинів?

– Мій погляд є такий, же Світовий конгрес Русинів бы мав фунґувати і дале, хоць чути голосы, же тот організації уж сповнила свою історічну роль і не треба ей утримувати дале. Я собі думам, же Русины так як в минулости, і в будучности будуть потребувати мати свою цілосвітову організації як репрезентативный орган з належнов авторітов. В тім контексті буде треба дану організації выпрофіловати, респ. приспособити ей сучасным потребам і пріорітним цілям Русинів в окремых країнах, главно на Підкарпатській Русі.

Дякуєме новому председови РОС Инж. Міланови Мнягончакови за інтервю і ґратуєме к новій функції. Вірїме, же до РОС під єго веджінем задзе свіжий вітор і же ся му подарить в сполупраці з компетентныма сполупрацовниками сповнити вшытко, о чім выше бісїдовав.

Розговор вів: А. ЗОЗУЛЯК, фотка: А. П.

• Приятельска стріча представителів русиньского руху: (зліва) доц. ПгДр. В. Ябур, к. н., проф. Др. П. Р. Маґочій і Инж. М. Мнягончак.

Приятельска стріча представителів русиньского руху

20. мая 2014 новозволеный председа Русиньской оброды на Словеньску (РОС) Инж. Мілан Мнягончак прияв позваня до новых просторів Інштїтуту русиньского языка і культуры Пряшівской універзіты в Пряшові на ул. 17. новембра 15, де ся стрїтив з директорков доц. ПгДр. Аннов Плішкова, ПгД., доц. ПгДр. Василем Ябуром, к. н., і з гостем з Канады – академіком Канадської кралевской академії наук і професором Торонтської універзіты Др. Павлом Робертом Маґочієм.

Стріча проходила в приятельскім дусі. Єй цілєм, окрема надвзянтя контактів міджі людьми і інштїтуціями, была діскузія о актуалных проблемах русиньского руху на Словеньску і в світї. Окрем іншого, были в ній настолены основны пункты концепції роботи нового председы РОС, котры окрема інтересовали професора Маґочія. Першорядым заміром М. Мнягончака, як повів, є вернути РОС статус репрезентанта вышиткых Русинів на Словеньску, подобно як то было в першій (хоць не цілій) декаді діяльства РОС, т. є. од єй зроду в Міджілабірцях в році 1990.

Мож повісти, же розбитый русиньскый рух лідра з такыма амбіціями „глядав“ довго, і за тот час много потерпів і много стратив. Фактом є, же внаслідку абсентії вгодного лідра і концепції роздробеный і неєднотный, ба в дакотрых моментах уж аж антаґоністичный русиньскый рух в послідніх 10-ох роках не зазначів вызначнішого прогресу. З такой сітуації просперовало лем дакілько окремых особ, респ. ведучих ці „выволєных“ представителів меншой части з понад 40-ох офіціально зареґістрованых русиньскых організацій в СР, які, самособов, ся снажили якнайдовше конзервовати даный став і збавлєвати ся критіків. З одходом концепчнх і конштруктивных людей з веджіня РОС а наслідно і з веджіня Світового конгресу Русинів, якого РОС є закладаючїм членом, уж довше было видно, же русиньскый рух як кібы стратив силу, идеалы, цілі ... Ёго перспектївы „лежали“ найчастіше лем на папіру в подобі резолюцій, а к жывоту го проберало лем розділваня штатных дотацій, котры в народнім русї без концепції ся розмывали і росходили на непотрібны і другоряды проєкты, якыма ся не слїдовав ниякый ціль, кідь не береме до увагы цілі особы.

В діскузії были настолены і другы темы, які суть тісно повязаны з єднотов русиньского руху. Бо роскол міджі людьми, організаціями і інштїтуціями неґативно позначів і розвой таких важных сфер народностного жывота Русинів, як є школство, умелецька література і якість літературной продукції, літературный язык, масмедії култівуючі літературну норму

языка, і т. д. Сферы пріорітны про перспектїву каждого народа, русиньскы „лідры“ самы вирішыли або іґноровати – то в ліпшій припадї, або глядати „поміч“ у штатных органів, жебы „закрочили“ – то в гіршій припадї. Выслідком того были і суть доднесь, напр. обштрукції проти редакції Русин і Народны новинки з наслідным роскольсанєм їх періодічности, але зато з періодічно завішєным вопросником над їх єствованєм; іґнорованя аж саботованя проєктів Інштїтуту русиньского языка і культуры ПУ, ба докінця криміналізація реалізаторів проєкту *Stadium Carpatho-Ruthenorum* – міджінародна літня школа русиньского языка і культуры на Пряшівській універзіті, а то такой по першім успішнім річнику того проєкту в році 2010; саботованя выдаваня учебників в русиньскім літературнім языку, які в СР перестали выходити в році 2011; саботованя проєктів Сполку русиньскых писателів заміряных на підпору молодых літературных талантів, таких як *Літературный конкурз Марії Мальцовской*, і приділєваня сімболічных дотацій на выдаваня русиньской белетрії, яка так не може конкурвати іншоязычным выданям; іґнорованя розвою русиньского школства, і т. д.

Очівісно, вирішіня каждого настолєного в діскузії проблему собі выжадує шпецїфічний і раціональный приступ, але в першій рядї зміну концепції русиньского руху з ясным дефінованєм народных пріоріт і повинностєв штату решпектовати їх, а не саботувати або докінця ліквідовати.

Вызерать, же новий председа РОС не є цалком незорьєнтований в проблематіці, бо на многы проблемы реаґовав, і реаґовав так, як ся од репрезентанта народного русиньского руху, котрый має конкретный ціль в нїм, чекать.

З професором П. Р. Маґочієм новий председа РОС М. Мнягончак бісїдовав о своїх главных задачах в домашнім і світовім русиньскім русї в близкій і далшій будучности. Треба додати, же проф. Маґочій добрі знає сітуацію в домашнім і в цілосвітовім русиньскім русї, в яким ся прямо анґажує найдовше зо вшиткых сучасных активістів, а то ці як понад 20-річний член Світовой рады Русинів за Америку, як бивший председа СРР а в сучасности як честный председа СРР. Зато новий председа РОС проявив інтерес стрїтити ся з ним, діскутовати о проблемах і чути єго погляд на способы їх рішаня. Обидвома лідры ся згодли на пріорітах народного руху Русинів і, вірїме, же будуть ся снажити їх наповнити каждый в рамках своїх можностей і компетенцій – на благо вшиткых Русинів.

Анна ПЛІШКОВА, фотка авторкы

Добра вість про словацьку політику

Занедовго буде рік од того часу, як уповномочений Урядом влади СР про людські права, народностны меншыны і родо-ву рівноправность Ласло Надь зложив до рук премєра Словацькой републіки Роберта Фіца свою абдікацію. Од того часу народностны меншыны не мають свого уповномоченого. Тов функціов дотеперь є лем повірена Інж. Марія Єдлічкова.

Рік то є дость довгий час на то, жебы было мож оцінити як Уряд уповномоченого без свого „de iure“ шефа (хоць „de facto“ там шеф є), фунгує, яки то має причіны і яки наслідки. Причіна была ясна. Партія Мост-Нід, котрой Ласло Надь був номінантом, тискала го к абдікації по тім, як парламент не прияв закон приправений партіов Мост-Нід о двоязычнім означованю желізничных штацій. З першых рекацій Л. Надя было видно, же велику охоту на абдікацію не мають, лемже партійна дісципліна і ту є на першім місці. Дакус неясна є але мотивація веджіня Мосту-Нід зробити таке діло. Вопросом є, ці го мотивовало неприятя закона, або то, же Мост-Нід збачив, як му може сполупраца з єднофарбнов владов Смеру у своїх веце доправа орьєнтованых волічів пошкодити, і так глядав першу причіну, котра бы му доволила хыбный політичний крок направити. Як знаме, на Словенську доднесь нїт закона о народностных меншынах ани закона о їх фінанцованю, котры суть омного важнішыма, як надписы на штаціонах, зато тяжко увірити тому, же партію мотивовала пріціпіальность по неприятю ей пропозиції закона, также політична калкуляція в змыслі выцофати зо сполуодповідности за сучасну владу ся мі видить реалніша. Результатом але є, же народностным меншынам тым Мост-Нід нияк раз не поміг. А кідь ся зрели функції, то в тім функціонім періоді, якбач, ани нияк не помогут.

Про меншыны але основнішым не є то, же уповномочений не є доднесь выменованый, але то, як фунгує уряд без нєго. На роботі уряду, хоць все мож найти даякы недостаткы, але в прінціпі нїт великой агенды на критіку. Скоріше наспак, під веджінем Марії Єдлічковой были зазначены і позітивны зміны. Была прыята нова система розділєваня грошей, выгодніша про Русинів, того року было видно снагу ускорити процес адміністрації проектів, то значить вчасніше посылати схвалены дотації жадателям, выбор регуларно засідать, т. є. апокаліпса анархії ся на уряді не одбыла. За негативны зміны, яков была і зміна штату, подля котрой бы у выборі мала мати каждая меншына лем єден голос без огляду на то, яка є велика, собі звычайно можуть меншыны самы, бо они собі то одголосовали і не знали ся договорити. За то, як были грошы розділены на конкретны проекты, несуть одповідность комісії, членами котрых таксамо суть люде з даной народности, а не Марія Єдлічкова. Она, самособов, може пропозиції комісії скоріговати, але до якої міры того право схосновала, будеме мочі посудити аж по тім, як будуть вшыткы інформації о проектах опублікованы і мы будеме відіти реалны чісла.

Іншу оптику і зеркало але дає факт, же уповномоченого „de iure“ доднесь не має. По перше, то, же о рішаню ситуації перестали бісідувати нелем представителі Смеру, але і далшы словацькы політичны партії, вказує, яку у них пріоріту має проблематіка меншын, значить проблематіка 15-ох процент жытелів. По друге, же на выменованя уповномоченого перестали тискати самы меншыны і затихли, може дати словацькій політиці неприємный прецеденс, же кідь достаточо довго тему рішати не буде, меншыны, може, ся вздадуть. **Хоць то є добра вість про словацькых політіків, але криве зеркало про представителів меншын.**

Петро МЕДВІДЬ, Пряшів

• Окрем інших, на засіданю ОСРС у Свіднику взяли участь: (зліва) повірений генералний директор Словацького народного музею у Братіславі В. Ясань і директорка СНМ – Музею русиньской культуры у Пряшові О. Глосікова.

• На засіданю Округлого стола Русинів Словенська (ОСРС) 24. 5. 2014 до Свідника пришли і брали активну участь: (зліва) председа ОСРС А. Ліга, таємник ОСРС М. Піліп і повірена задачами уповномоченого влади Словацькой републіки про народностны меншыны М. Єдлічкова.

ОСРС привітав на своїм засіданю Марію Єдлічкову і Віктора Ясаня

(До діскузної платформи вступила і найвекша русиньска організація – Русиньска оброда на Словенську)

В суботу 24. мая 2014 р. у Свіднику проходило далше засіданя Округлого стола Русинів Словенська (ОСРС). На засіданю платформи тот раз брала участь і Марія Єдлічкова, повірена повнінем задач уповномоченого влади Словацькой републіки про народностны меншыны, і Віктор Ясань, повірений генералний директор Словацького народного музею.

У звязи з участєм гостів на засіданю, програм ОСРС був управлений. Дополудне Русины діскутовали головно на тему русиньского музейництва. Членове ОСРС привітали інтерес Віктора Ясаня о тоту проблематіку, што потвердив і своєв участєв на засіданю, і проявленов охотов їх рішати. В повній мірі підпорили єго візію розвитку Словацького народного музею – Музею русиньской культуры в Пряшові, ведно з тым але підкреслили, же розвиток музею в Пряшові є лем часточным рішінєм. Русины довгодобо обертають увагу на факт, же в Словацькім народнім музею – Музею україньской культуры в Свіднику находят ся артефакты, котры суть матеріалнов дідовизнов Русинів, а не Українців, і той своєй богатой культурной дідовизны ся не зречуть. О то веце, же тоты артефакты ся презентують як культурна дідовизна Українців. Розвиток музею в Пряшові не мож розуміти як зміну того ставу і подля ОСРС з проблемом свідницького музею ани не є повязаный. Окрем підпоры своєй інштитуції в Пряшові так будуть і далє жадати рішати проблеми збіркового фонду у Свіднику, включно сканзену.

Пополудне Русины неформално продовжовали в діскузії з Марією Єдлічковой, котра выслухала проблемы русиньского музейництва. ОСРС ей інформовав о найважнішых пунктах, котры поважують за потрібне рішати. Міджі тьма пунктами были проблемы русиньского школства, головных інштитуцій, котрыма суть наприклад Театер Александра Духновича, Піддукляньскый умелецькый народный ансамбль, але платформа ей інформовала і о біднім ставі русиньской періодічної і неперіодічної преси ці о несистемовім розділєваню грошей комісіов у програмі Культура народностных меншын. І зато М. Єдлічковой, повіреній задачами уповномоченого влади Словацькой републіки про народностны меншыны, одпрезентовали потенціальный способ, котрый бы міг послужити як основа моделу, на основі котрого бы в будучности могла комісія фінанції про меншыну ділити. Русинам за минулый рік подарило здобити підпору і далшых народностей про свій модел, подля котрого ся уж і тот рік ділили грошы з державного розрахунку міджі окремы меншыны. Тот модел выпрацовав Інж. Петро Штефаняк з організації *молоды.Русины*. Штефаняк теперь таксамо з підпоров ОСРС робить на моделі, котрый бы поміг справедливіше ділити пінязі во внутрі меншыны і котрый бы головно мав підпорити основны пріоріты даной меншыны. Тым бы ся могло передьити і екзистенчным проблемам русиньской преси ці выдаваня книжок. Єднако, як і минулый рік, будуть заступцєве Русинів глядати підпору про тот модел у вшыткых меншын. ОСРС Марію Єдлічкову інформовав і о проблемах русиньского высыланя в рамках верейноправной РТВС. Платформа оцінила роботу Марії Єдлічковой, бо од ей наступу до функції настали дакотры позітивны зміны в области фінанцованя меншын, але і адміністрованя проектів.

Марія Єдлічкова своєв участєв во Свіднику потвердила, же ОСРС, котрый зєдиняє русиньскы інштитуції, організації, але і незалежных русиньскых активістів, може быти легітимным партнером в діалогу з представителами державных урядів. Єго легітимность потвердив і Мілан Мнягончак, котрый на суботнім засіданю выголосив, же до ОСРС вступує і найвекша і найстарша пореволучна русиньска організація – Русиньска оброда на Словенську (РОС). Мнягончак ся став ей председом по минулотыжднівім дванадцятім сеймі РОС у Міджілабірцях. РОС дотеперь не хотіла комунікувати з ОСРС. Досягнути членство РОС в ОСРС было єдным з пріорітных пунктів волебного програму М. Мнягончака.

Петро МЕДВІДЬ, пресовый говорця ОСРС, фоткы автора, Свідник – Пряшів, 25. мая 2014, веце інформацій на: www.pilip.sk

Odovzdali žiadosť o zriadenie rusínskych tried

Vec: Požiadavka na zriadenie rusínskych tried na Spojenej škole Tarasa Ševčenka s vyučovacím jazykom ukrajinským v Prešove.

Týmto Vás žiadame v mene Rusínskej obrody na Slovensku – Miestnej organizácie v Prešove o zriadenie rusínskych tried na Základnej škole a na Gymnáziu terajšej Spojenej školy Tarasa Ševčenka s ukrajinským vyučovacím jazykom v Prešove, ktorá v súčasnosti sídli na ulici Sládkovičovej. K svojej žiadosti uvádzame tieto dôvody:

Vyššie spomínaná škola v podstate nikdy nevznikla a je len výsledkom reforiem v oblasti školstva a ich prechodom na ukrajinské národnostné školstvo podľa rezolúcie ÚV KSČ zo dňa 28. júna 1952, na základe čoho postupne zaniklo pôvodné Gréckokatolícke ruské gymnázium. To vzniklo v Prešove v roku 1936 s cieľom zachovať národnú identitu Rusínov na Slovensku. Snaha o založenie gymnázia pre Rusínov sa prejavovala už krátko po vzniku 1. Československej republiky, v dvadsiatych rokoch minulého storočia. Jedným z prvých iniciátorov jeho založenia bol Fedor Rojkovič, v tom čase gréckokatolícky kňaz v Lutine a od roku 1927, po vymenovaní za ordinára Gréckokatolíckej eparchie v Prešove, najmä Peter Pavel Gojdič. V liste, ktorý Gojdič adresoval vtedajšiemu prezidentovi Tomášovi G. Masarykovi, sa okrem iného nachádza: „Neprosíme zlaté hory, lesy, nežiadame odpustenie daní, ani pomoc pre nezamestnaných, nežobreme o nijakú almužnu. Žiadame len to, čo nám na základe Ústavy a prírodného práva patrí – aby sa rusínske deti v rusínskych obciach mohli učiť po rusínsky.“

Výsledkom týchto snáh bol vznik gymnázia s pôvodným názvom „Gréckokatolícke ruské reálne gymnázium“, a to na základe rozhodnutia Ministerstva školstva zo dňa 27. apríla 1936.

Dnes je situácia v problematike rusínskeho školstva veľmi podobná. Našej Miestnej organizácii Rusínskej obrody na Slovensku záleží na tom, aby sa deti rusínskeho pôvodu mohli učiť vo svojom materinskom jazyku, aby mohli spoznávať svoju históriu a kultúru. Nežiadame vznik novej školy, na ktorú by bolo potrebné obrovské množstvo finančných prostriedkov, nežiadame ani rušenie Spojenej školy Tarasa Ševčenka s vyučovacím jazykom ukrajinským. Vzhľadom na vyššie uvedené fakty a tiež na súčasný stav rusínskeho školstva žiadame aspoň o minimalistické riešenie situácie, a to zriadením rusínskych tried v rámci súčasnej Spojenej školy T. Ševčenka, kde by sa rusínske deti, ktorých je na škole aj v súčasnosti mnoho a aj vďaka ktorým môže táto škola dodnes existovať, mohli učiť niekoľko hodín týždenne rusínsky jazyk (kodifikovaný od roku 1995), vrátane jeho grafickej podoby (cyriliky/azbuky ako hlavného identifikačného prvku), a taktiež aby sa mohli učiť o histórii a kultúre Rusínov. Prešov je prirodzeným historickým centrom Rusínov na Slovensku, kde sú ich kultúrne, ale aj vzdelávacie inštitúcie. Táto naša požiadavka teda vychádza z historických faktov a súčasných reálií, ktoré sa na území Slovenska a v tomto regióne vyvinuli po roku 1989. Za jeden z dôležitých argumentov považujeme aj výsledky sčítania obyvateľstva, ktoré sa na území Slovenska uskutočnilo v roku 2011. Keďže je Vyšší územný celok – Prešovský samosprávny kraj zriaďovateľom tejto školy, obraciame sa s touto žiadosťou na Vás, Odbor školstva PSK, ako kompetentný orgán, ktorý by našu požiadavku mohol riešiť. O zaslaní tohto listu boli oboznámení na výročnej členskej schôdzke MO ORS v Prešove dňa 13. 1. 2014 členovia miestnej organizácie a zaslanie podporili. Veríme, že našu požiadavku budete považovať za opodstatnenú a vybavíte ju kladne.

Prešov, 16. apríla 2014

Za Miestnu organizáciu ROS
Peter MEDVIĎ, predseda MO ROS v Prešove
Fedor VICO, člen Výboru MO ROS v Prešove

• **Перед студентами гімназії у Свіднику ПгДр. К. Копорова, ПгД., з ІРЯК ПУ в Пряшові, виступила з лекцією на тему Сполук русинських писателів Словенська і ёго задачі в розвитку літературного языка Русинів.**

Бісіда зо студентами свідницької гімназії

В рамках програму Русинського фестивалю 2014 у Свіднику ся одбыла 21. мая 2014 у свідницькій Гімназії дуклянських героїв лекція ПгДр. Кветославы Копоровой, ПгД., председкыні Сполку русинських писателів Словенська і научной таёмничкы Інституту русинського языка і культуры Пряшівської універзиты в Пряшові, на тему **Сполук русинських писателів Словенська і ёго задачі в розвитку літературного языка Русинів**. На лекції споеній з бісідов взяли участь студенти 3. класы. Было приємно, кідь на вопрос, хто знать русинський язык, пані Копоровій дві третини з трьох десятків студентів підняло руки догоры.

Гость з Пряшова росповів о діяльності спомянутого сполку і вызвав участников, жебы і они ся імили пера і снажыли ся писати літературны творы, а, може, дакотры з них ся стануть і писателями, докінця зачнуть писати в русинськым літературнім языке. К. Копорова росповіла студентам таксамо о роботі Інституту русинського языка і культуры і можностях студій русинського языка і літературы на Пряшівській універзиті. Бісіды і презентації подобного характеру суть хосенныма у процесі возроджяня і далшого розвитку Русинів.

-р-, фотка: Л. Шандалова

Možnosti štúdia rusínskeho jazyka na Prešovskej univerzite v akademickom roku 2014/2015

2. kolo prijímacieho konania

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity vyhlásia 2. kolo prijímacieho konania na štúdium Učiteľstva rusínskeho jazyka a literatúry v kombinácii.

Termín podania prihlášok: do 31. 7. 2014

Študijný program učiteľstvo rusínskeho jazyka a literatúry v kombinácii sa realizuje ako medzifakultné štúdium, preto prihlášky sa podávajú na FF PU. Viac informácií je možné získať na webovom sídle FF PU v rubrike *Informácie pre uchádzačov* (<http://www.unipo.sk/public/media/9883/denne-Bc-2014-2015-2-kolo.pdf>).

FF PU v 2. kole prijíma prihlášky na štúdium rusínskeho jazyka a literatúry v kombinácii s **anglickým jazykom a literatúrou, dejepisom, estetikou, etickou výchovou, filozofiou, nemeckým jazykom a lit., ruským jazykom a lit., slovenským jazykom a lit. a ukrajinským jazykom a lit.**

Adresa na zaslanie prihlášky:

Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta,
Ul. 17. novembra 1, 080 78 Prešov

Šéfredaktorku InfoRusyna žalujú, lebo sfaľovala diplom

Šéfredaktorka rusínskych novín „InfoРусин“ Silvia Lysinová-Fečová pôjde pred súd. Univerzita Karlova v Prahe ju zažalovala za sfaľovaný diplom. Problémom bolo to, že „vyštudovala“ odbor, ktorý sa tam neprednáša. Na problém upozornil jej kolega zo štruktúr rusínskeho občianskeho združenia ešte pred dvomi rokmi. Teraz Fečová čelí obvineniu na prešovskom súde.

Do pozície šéfredaktorky periodika Rusínskej obrody na Slovensku Lysinová nastúpila v roku 2010. Podmienkou na túto pozíciu bolo vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa. Ona si prirodzene písala titul bakalár (Bc.), neskôr si dokonca začala písať aj titul magister (Mgr.) Preto sa jej vzdelanie začalo spochybňovať a spätne prešetrovať. Silvia Lysinová-Fečová predložila diplom, ktorý bol falošný. Bol na ňom uvedený odbor, ktorý sa na príslušnej fakulte Karlovej univerzity neštudoval a bol vydaný v slovenčine, pričom Karlova univerzita vydáva diplomy po latinsky, a nesedeli ani dátumy. Ten diplom predkladala celkovo trikrát, najprv len predsedovi organizácie a predsedníčke dozornej rady, potom celému predsedníctvu a nakoniec aj dozornej rade občianskeho združenia Rusínska obroda na Slovensku (ROS). Svoje podozrenia preverilo vedenie organizácie, ktorá *InfoRusyn* vydáva, aj na pražskej univerzite. Tá následne falzifikát potvrdila a podala trestné oznámenie na prešovskom krajskom policajnom prezídiu.

Vedúci pracovníci ROS boli nespokojní s rýchlosťou vyšetrovania, ktoré sa bezvýsledne ňaťahovalo dva roky, ale teraz vo veci došlo k vývoju. „**Polícia ukončila vyšetrovanie 27. 3. 2014 s návrhom na podanie obžaloby voči 38-ročnej Prešovčanke obvinenej z prečinu falšovania a pozmeňovania verejnej listiny, úradnej pečate, úradnej uzávery, úradného znaku a úradnej značky**“, uvádza hovorca Krajského riaditeľstva policajného zboru v Prešove Daniel Džobanik. Podľa jeho slov **je teraz vec na stole prokurátora, ktorý ju posunie súdom**.

Obvinená Silvia Lysinová-Fečová nám na naše otázky neodpovedala. Ak by sa tak stalo, jej vyjadrenie doplníme.

(Zdroj: <http://biztweet.eu/site/viewClanok/245/?sef-redaktorku-rusinskych-novin-zaluju-sfalovala-diplom>)

ЯЗЫКОВА КОНЗУЛТАЦІЯ (10)

Коли хоснуєме твердый знак і яку має функцію?

Буква „Ъ“ (твердый знак) фунгує як розділюючий/розділовый знак. Пишемо го в словах по префіксах перед основов, ака ся зачинає на йотовану букву: *одъѣсти, розъярити ся, зъеднотити ся, безъядровый, адъятант, інъекція* і т. д.

Подобно ся хоснує і „Ь“ (мягкий знак), котрый має дві основны значіня:

а) означать **мнягкость** передстоячого консонанту, напр.: *варь, возьму, редьков*;

б) фунгує як **розділюючий/розділовый знак** по мягких консонантах, наприклад: *ательер, карьера, хоцьяк, барьера* і т. п.

Розділовы знаки (ъ, ь) сіґналізують, же буквы **я, ю, є, ё, ї** означають **споїна фонем [ja], [ju], [je], [jo], [ji]** і **одділюють тверду согласну фонему од слідующей гласной**, яка ся має правильно высловити і написати. З того виходить, же даны буквы ся в такій позиції реалізують **єднако як на зачатку слова, так і по гласных**.

Абсенція твердого (ъ) або мягкого (ь) знаків бы мала за наслідок **інакше значіня йотованых букв, іншаку їх функцію**, а то палаталну, помягчуючу перед нима стоячі консонанты.

Доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД.,
ІРЯК ПУ в Пряшові

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки. Реалізоване з фінанчнов підпоры Уряду влады СР – програм Култура народностных меншын 2014. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторка: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгД., языкова редакторка: доц. ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Adresa: **Їудовэ новины, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 0917 171 912, ІСО: 17079748. Регістрацны чісла: ISSN 1339-5505, EV 327/08, МІС 49 438. Предплатне на рік є 10,- €; так істо і часопісу Русин. Опубликованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції. Adresa новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+4

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2